

Sivistyslautakunnan lausunto ruoka- ja siivouspalvelujen ulkoistamisesta

Sivistyslautakunta 29.02.2024 § 13
197/00.01.02.05/2024

Kunnanvaltuusto päätti kesäkuussa 2023 osana Kestävän kasvun ohjelmaa (NUUKA), että Aleksia-liikelaitoksen ruoka- ja siivouspalvelujen tuotantotapaa tarkastellaan. Jos tarkastelun perusteella todetaan, että markkinaehtoinen tapa tuottaa palvelua on tuotannollisesti ja taloudellisesti edullisempi, palvelut voidaan ulkoistaa tai tehdä yhteistyössä muiden julkisten toimijoiden kanssa.

Aleksian tuotantotavan tarkastelun osalta on loppuvuonna 2023 toteutettu markkinakartoitus, jonka yhteydessä on selvitetty mahdollisten ostajatahojen kiinnostus Aleksiaan ja sen tarjoamiin palveluihin.

Markkinakartoitusvaiheeseen osallistui kolme eri palveluntarjoajaa. Toteutetun markkinakartoituksen perusteella markkinoilla näyttäisi olevan kiinnostusta Aleksia-liikelaitoksen ruoka- ja siivouspalvelujen liiketoimintoja kohtaan tahoilta, joilla on jo ennestään pitkä kokemus vastaavista liiketoiminnoista sekä vastaavista yritysjärjestelyistä julkisten osapuolten kanssa. Markkinakartoitusvaiheessa on toteutettu Aleksia-liikelaitoksen alustava arvonmääritys, jonka yhteydessä on arvioitu millainen kauppahinta yhtiön liiketoiminnasta voisi olla saatavissa.

Tavoitteena on, että kunnanvaltuusto päättää Aleksian jatkotoimenpiteistä, eli siitä edetäänkö liikelaitoksen palvelujen kilpailutusvaiheeseen vai ei, maaliskuussa 2024. Aleksian markkinakartoitus on valmistunut alkuvuonna 2024. Maaliskuussa 2024 valtuuston on tarkoitus tehdä markkinakartoituksen pohjalta päätös, edetäänkö toiminnan kilpailutukseen vai ei.

Konsernipalvelut on pyytänyt lausuntoa mahdollisesta ruoka- ja siivouspalvelujen ulkoistamisesta sivistyslautakunnalta.

Esittelijä

Sivistysjohtaja

Esitys

Sivistyslautakunta antaa kunnan ruoka- ja siivouspalvelujen mahdolliseen ulkoistamiseen liittyen seuraavan lausunnon:

Ruoka- ja siivouspalvelut kohdistuvat suurimmaksi osaksi kouluihin ja päiväkoteihin.

Palvelun laatu on asiakasnäkökulmasta tärkein asia riippumatta siitä, mikä taho palvelua tuottaa. Laatua tulee seurata suunnitelmallisesti eri tavoin tilaajan kanssa yhdessä laaditun suunnitelman mukaisesti. Lisäksi on tärkeää, että vuoropuhelu koulujen ja päiväkotien kanssa on säännöllistä. Palautetta ja toivomuksia tulee kerätä lapsilta ja aikuisilta, jotta palvelua ja tuotteita voidaan kehittää toivotulla tavalla ja pitää ne laadukkaina.

Päiväkodeissa ja kouluissa yhteistyön merkitys eri toimijoiden välillä on suuri. Palveluntuottajan tulee sitoutua vahvaan yhteistyöhön ruokakasvatuksessa päiväkotien ja koulujen henkilökunnan kanssa.

Sivistyslautakunta pitää tärkeänä, että ennen mahdollista kilpailutusta tehdään vaikutusten ennakoarviointi (lapsivaikutukset, henkilöstövaikutukset, kuntalaisvaikutukset, ympäristövaikutukset), jotta kilpailutuksessa voidaan ottaa huomioon laajasti eri näkökulmat

kriteerejä asetettaessa.

Mikäli päädytään ruoka- ja siivouspalvelujen ulkoistukseen, tilaajalle tulee osoittaa riittävä resurssi sopimuksen hallintaan ja valvontaan.

Valmistelija

Sivistysjohtaja vs. Kati Luostarinen, puh. 040 317 2401

Varhaiskasvatuspäällikkö vs. Tarja Valimaa-Arotie, puh. 040 317 4060

Hallintopäällikkö Marja Viljamaa, puh. 040 317 2400

Asian käsittely

Lautakunnan jäsen Janine Fager-Jokisalo ilmoitti esteellisyydestään (Hallintolaki 28.1 § kohta 4), ja poistui kokouksesta asian käsittelyn ja päätöksenteon ajaksi.

Lautakunnan jäsen Janine Fager-Jokisalo poistui esteellisenä asian käsittelyn ja päätöksenteon ajaksi (Hallintolaki 28.1 § 4 kohta).

1. Esittelijä muutti esitystään seuraavasti:

Sivistyslautakunta antaa kunnan ruoka- ja siivouspalvelujen mahdolliseen ulkoistamiseen liittyen seuraavan lausunnon:

Ruoka- ja siivouspalvelut kohdistuvat suurimmaksi osaksi toimialan osalta kouluihin ja päiväkoteihin. Toimialan muiden tulosalueiden kohdalla käytetään lähinnä siivouspalvelua.

Palvelun laatu on asiakasnäkökulmasta tärkein asia riippumatta siitä, mikä taho palvelua tuottaa. Aleksia-liikelaitoksen tekemien kysely perusteella palvelun käyttäjät ovat pääosin tyytyväisiä Aleksian tuottamien palvelujen laatuun. Jos palveluntuottaja vaihtuu, tulee palvelun laadun säilyä vähintään nykyisellään. Laatua tulee seurata suunnitelmallisesti eri tavoin tilaajan kanssa yhdessä laaditun suunnitelman mukaisesti. Lisäksi on tärkeää, että vuoropuhelu koulujen ja päiväkotien kanssa sekä muiden toimialan tulosalueiden kanssa on säännöllistä palvelujen tuottamisesta. Palautetta ja toivomuksia tulee kerätä lapsilta ja aikuisilta, jotta palvelua ja tuotteita voidaan kehittää toivotulla tavalla ja pitää ne laadukkaina.

Palveluntuottajan tulee laatia suunnitelma palvelujen tuottamisesta mahdollisia häiriötilanteita ja poikkeusoloja varten yhteistyössä käyttäjän kanssa. Näissä erityistilanteissa palveluntuottajan tulee toteuttaa palveluja yhteistyössä käyttäjän kanssa, ja palveluntuottajan pitää pystyä muokkaamaan ruoka- ja siivouspalveluja tilanteen mukaan.

Päiväkodeissa ja kouluissa yhteistyön merkitys eri toimijoiden välillä on suuri. Palveluntuottajan tulee sitoutua vahvaan yhteistyöhön ruokakasvatuksessa päiväkotien ja koulujen henkilökunnan kanssa.

Sivistyslautakunta pitää tärkeänä, että ennen mahdollista kilpailutusta tehdään vaikutusten ennakoarviointi (lapsivaikutukset, henkilöstövaikutukset, kuntalaisvaikutukset, ympäristövaikutukset), jotta kilpailutuksessa voidaan ottaa huomioon laajasti eri näkökulmat kriteerejä asetettaessa. Jos valtuusto päätyy ruoka- ja siivouspalvelujen ulkoistamiseen, tulee käyttäjä ottaa mukaan ulkoistamisen ja kilpailutuksen valmisteluun.

Mikäli päädytään ruoka- ja siivouspalvelujen ulkoistukseen, tilaajalle tulee osoittaa riittävä resurssi sopimuksen hallintaan ja valvontaan.

2. Lautakunnan jäsen Otto Suhonen teki lisäesityksen esittelijän muutettuun päätösesitykseen seuraavasti (*lisäykset kursivilla*):

”Sivistyslautakunta antaa kunnan ruoka- ja siivouspalvelujen mahdolliseen ulkoistamiseen liittyen seuraavan lausunnon:

Ruoka- ja siivouspalvelut kohdistuvat suurimmaksi osaksi toimialan osalta kouluihin ja päiväkoteihin. Toimialan muiden tulosalueiden kohdalla käytetään lähinnä siivouspalvelua.

Palvelun laatu on asiakasnäkökulmasta tärkein asia riippumatta siitä, mikä taho palvelua tuottaa. Aleksia-liikelaitoksen tekemien kyselyn perusteella palvelun käyttäjät ovat pääosin tyytyväisiä Aleksian tuottamien palvelujen laatuun. Jos palveluntuottaja vaihtuu, tulee palvelun laadun säilyä vähintään nykyisellään. Laatua tulee seurata suunnitelmallisesti eri tavoin tilaajan kanssa yhdessä laaditun suunnitelman mukaisesti. Lisäksi on tärkeää, että vuoropuhelu koulujen ja päiväkotien kanssa sekä muiden toimialan tulosalueiden kanssa on säännöllistä palvelujen tuottamisesta. Palautetta ja toivomuksia tulee kerätä lapsilta ja aikuisilta, jotta palvelua ja tuotteita voidaan kehittää toivotulla tavalla ja pitää ne laadukkaina.

Palveluntuottajan tulee laatia suunnitelma palvelujen tuottamisesta mahdollisia häiriötilanteita ja poikkeusoloja varten yhteistyössä käyttäjän kanssa. Näissä erityistilanteissa palveluntuottajan tulee toteuttaa palveluja yhteistyössä käyttäjän kanssa, ja palveluntuottajan pitää pystyä muokkaamaan ruoka- ja siivouspalveluja tilanteen mukaan.

Päiväkodeissa ja kouluissa yhteistyön merkitys eri toimijoiden välillä on suuri. Palveluntuottajan tulee sitoutua vahvaan yhteistyöhön ruokakasvatuksessa päiväkotien ja koulujen henkilökunnan kanssa. *Aleksian henkilöstö tekee tällä hetkellä paljon sellaisia tehtäviä, joita ei ole kirjattu nykyiseen palvelusopimukseen. Mikäli palveluiden ulkoistukseen päädytään, on varmistettava siitä, että nämä tehtävät voidaan sisällyttää uuteen palvelusopimukseen. Lautakunta näkee, että mikäli palveluntuotanto ulkoistetaan, tulee yhteistyön ohjaaminen palvelusopimuksella olemaan todennäköisesti vaikeampaa kuin nykyisen kuntakonserniin kuuluvan toimijan kanssa.*

Tähän mennessä Aleksia on hyvittänyt sivistystoimialalle palvelumaksuja, mikäli palveluiden tuottamisen todelliset kustannukset alittavat talousarvion. Vuonna 2023 palautuksia tehtiin 602 000 €. Tällainen järjestely ei olisi ulkoistamisen jälkeen mahdollista. Tämä on huomioitava asiaan liittyvässä taloudellisessa tarkastelussa.

Sivistyslautakunta pitää tärkeänä, että ennen mahdollista kilpailutusta tehdään vaikutusten ennakoarviointi (lapsivaikutukset, henkilöstövaikutukset, kuntalaisvaikutukset, ympäristövaikutukset), jotta kilpailutuksessa voidaan ottaa huomioon laajasti eri näkökulmat kriteerejä asetettaessa. Jos valtuusto päätyy ruoka- ja siivouspalvelujen ulkoistamiseen, tulee käyttäjä ottaa mukaan ulkoistamisen ja kilpailutuksen valmisteluun. *Lautakunta ilmaisee huolensa siitä, että mikäli ulkoistusprosessissa edetään, tästä todennäköisesti seuraisi Aleksiaassa irtisanoutumisia ja rekrytointivaikeuksia, jolloin on olemassa riski Aleksian palveluiden toimitusvarmuuden vaarantumiselle siirtymäkauden aikana.*

Mikäli päädytään ruoka- ja siivouspalvelujen ulkoistukseen, tilaajalle tulee osoittaa riittävä resurssi sopimuksen hallintaan ja valvontaan.

Sivistyslautakunta katsoo kuitenkin, että ruoka- ja siivouspalvelut tulee järjestää jatkossakin kunnan omana toimintana.”

Esitystä kannattivat Kalle Rantakulma ja Minna Aittakallio.

3. Lautakunnan jäsen Veikko Ollila teki muutosesityksen seuraavasti:

”Kunnanvaltuusto päätti kesäkuussa 2023 tarkastella ruoka- ja siivouspalvelujen eli Aleksia-liikelaitoksen ulkoistamista. Tarkastelussa katsotaan, onko markkinaehtoinen tapa nykyistä tuotannollisesti ja taloudellisesti edullisempi vaihtoehto.

Sivistyslautakunta katsoo kuitenkin, että Aleksia-liikelaitos tulee säilyttää osana kunnan toimintoja, koska

- Se tuottaa kunnan tarvitsemat ateria- ja siivouspalvelut omakustannushintaan. Toteutuneet omakustannushinnat olivat 3,21 € tuotettua ateriaa kohden ja noin 22,09 € siivottua neliötä kohden vuodessa. Mikäli toteutuneet kustannukset alittavat talousarvion, varat palautuvat. Vuoden 2023 osalta palautus sivistystoimialalle oli 602 000 €.
- Aleksia maksaa käyttämistään tiloista kunnalle vuokraa 11 % liikevaihdostaan. Vuonna 2023 tämä oli noin 1,1 miljoonaa €. Aleksian liikevaihto oli noin 9,3 miljoonaa €.
- Aleksia maksaa kunnan hallinnon yleiskustannuksia 12 % liikevaihdostaan. Viime vuonna tämä oli noin 1,2 miljoonaa euroa. Myyntitilanteessa nämä kustannukset jäävät rasittamaan kunnan muita toimintoja, keskeisimmin sivistystoimialaa.
- Päivittäinen ateria on oppilaille lakisäänteinen oikeus. Siihen ei saa tulla katkeinta. Aleksia ja sen sitoutunut henkilöstö on osoittanut kykynsä hoitaa asiat normitilanteiden ohella myös kriisitilanteissa.
- Aleksia hankkii ruoan raaka-aineet yhdessä Sarastian kanssa ja saa jo nyt suuren asiakkaan alennukset.
- Mahdollinen omistajan vaihdos tuottaa aina henkilöstömuutoksia. Lisäksi yksityisellä puolella sopimukset ovat työntekijälle heikommat. Ravitsemis- ja laitoshuoltoalat ovat molemmat työvoimapula-aloja. On hyvin epävarmaa, löytääkö uusi omistaja henkilöitä, jotka hallitsevat molemmat ammattialat ja haluavat tulla Nurmijärvelle.
- Nykyinen epävarma tilanne aiheuttaa hermostuneisuutta henkilöstön keskuudessa. Kuntaan työntantajana ollaan pettyneitä ja muita vaihtoehtoja pohditaan.
- Asiakastytyväisyys Aleksian palveluihin on hyvä, koulujen osalta 4,3/5 ja päiväkotien osalta 4,2/5
- Yksityisellä toimijalla on omat hallintokustannuksensa ja se laskee todellisten kustannusten päälle oman katevaatimuksen. Mikäli kunta ei aio käyttää toimiinsa nykyistä enemmän varoja, etenkin kate on pois palveluun käytettävästä rahasta. Edellä mainittujen syiden vuoksi Aleksia-liikelaitoksen ulkoistaminen ei ole järkevää tuotannollisesta eikä taloudellisesta näkökulmasta. Aleksia-liikelaitoksessa ratkaisut tehdään kunnan etuja ajatellen.”

Ollilan esitys raukesi kannattamattomana.

Puheenjohtaja tiedusteli voiko lautakunta olla Suhosen muutosesityksestä yksimielinen. Puheenjohtaja totesi lautakunnan yksimieliseksi.

Päätös

Sivistyslautakunta antoi kunnan ruoka- ja siivouspalvelujen mahdolliseen ulkoistamiseen liittyen seuraavan lausunnon:

Ruoka- ja siivouspalvelut kohdistuvat suurimmaksi osaksi toimialan osalta kouluihin ja päiväkoteihin. Toimialan muiden tulosalueiden kohdalla käytetään lähinnä siivouspalvelua.

Palvelun laatu on asiakasnäkökulmasta tärkein asia riippumatta siitä, mikä taho palvelua tuottaa. Aleksia-liikelaitoksen tekemien kyselyn perusteella palvelun käyttäjät ovat pääosin tyytyväisiä

Aleksian tuottamien palvelujen laatuun. Jos palveluntuottaja vaihtuu, tulee palvelun laadun säilyä vähintään nykyisellään. Laatu tulee seurata suunnitelmallisesti eri tavoin tilaajan kanssa yhdessä laaditun suunnitelman mukaisesti. Lisäksi on tärkeää, että vuoropuhelu koulujen ja päiväkotien kanssa sekä muiden toimialan tulosalueiden kanssa on säännöllistä palvelujen tuottamisesta. Palautetta ja toivomuksia tulee kerätä lapsilta ja aikuisilta, jotta palvelua ja tuotteita voidaan kehittää toivotulla tavalla ja pitää ne laadukkaina.

Palveluntuottajan tulee laatia suunnitelma palvelujen tuottamisesta mahdollisia häiriötilanteita ja poikkeusoloja varten yhteistyössä käyttäjän kanssa. Näissä erityistilanteissa palveluntuottajan tulee toteuttaa palveluja yhteistyössä käyttäjän kanssa, ja palveluntuottajan pitää pystyä muokkaamaan ruoka- ja siivouspalveluja tilanteen mukaan.

Päiväkodeissa ja kouluissa yhteistyön merkitys eri toimijoiden välillä on suuri. Palveluntuottajan tulee sitoutua vahvaan yhteistyöhön ruokakasvatuksessa päiväkotien ja koulujen henkilökunnan kanssa. Aleksian henkilöstö tekee tällä hetkellä paljon sellaisia tehtäviä, joita ei ole kirjattu nykyiseen palvelusopimukseen. Mikäli palveluiden ulkoistukseen päädytään, on varmistettava siitä, että nämä tehtävät voidaan sisällyttää uuteen palvelusopimukseen. Lautakunta näkee, että mikäli palveluntuotanto ulkoistetaan, tulee yhteistyön ohjaaminen palvelusopimuksella olemaan todennäköisesti vaikeampaa kuin nykyisen kuntakonserniin kuuluvan toimijan kanssa.

Tähän mennessä Aleksia on hyvittänyt sivistystoimialalle palvelumaksuja, mikäli palveluiden tuottamisen todelliset kustannukset alittavat talousarvion. Vuonna 2023 palautuksia tehtiin 602 000 €. Tällainen järjestely ei olisi ulkoistamisen jälkeen mahdollista. Tämä on huomioitava asiaan liittyvässä taloudellisessa tarkastelussa.

Sivistyslautakunta pitää tärkeänä, että ennen mahdollista kilpailutusta tehdään vaikutusten ennakoarvointi (lapsivaikutukset, henkilöstövaikutukset, kuntalaisvaikutukset, ympäristövaikutukset), jotta kilpailutuksessa voidaan ottaa huomioon laajasti eri näkökulmat kriteerejä asetettaessa. Jos valtuusto päätyy ruoka- ja siivouspalvelujen ulkoistamiseen, tulee käyttäjä ottaa mukaan ulkoistamisen ja kilpailutuksen valmisteluun. Lautakunta ilmaisee huolensa siitä, että mikäli ulkoistusprosessissa edetään, tästä todennäköisesti seuraisi Aleksiaassa irtisanoutumisia ja rekrytointivaikeuksia, jolloin on olemassa riski Aleksian palveluiden toimitusvarmuuden vaarantumiselle siirtymäkauden aikana.

Mikäli päädytään ruoka- ja siivouspalvelujen ulkoistukseen, tilaajalle tulee osoittaa riittävä resurssi sopimuksen hallintaan ja valvontaan.

Sivistyslautakunta katsoo kuitenkin, että ruoka- ja siivouspalvelut tulee järjestää jatkossakin kunnan omana toimintana.